

HARJUMAA HARIDUSPROBLEEMIDELE

MÕELDES

Haridus ja Eestimaa tulevik on omavahel liiga tihedalt seotud, et teha kergekäelisi otsustusi ja jätkata viiekümne aasta jooksul selgeksõpitud sõitu mööda siksakilist teed kahe kraavi vahel. Ei tahaks päriselt nõustuda ka nendega, kes soovitavad tagasipöördumist 1940. aastal katkestatud teelõiku ja kõige senitehtu absoluutset nullimist. On ju 99% meie iseseisvusliikumise juhtidest, 99% meie ülemaailmse mainega teadlastest ja loovintelligentsist hariduse ning harituse saanud nende viiekümne aasta jooksul.

Häirib tihti kasutatav nõue, et koolid peavad õpilastest kasvatama või kujundama isiksusi, ehkki on teada, et isiksusteks kujunetakse. Selles küsimuses tuleb tervitada «Üldhariduskooli põhimääruse» projekti, kus on öeldud: «Üldhariduskooli eesmärgiks on võimaluste loomine haritud, kõlbelise ja vaba ISIKU kujundamiseks haridustasandile vastava hariduse omandamise teel erinevate õppekasvatustlike vormide ja meetodite kaudu.»

On kahtlemata ideaalne, kui õpilane saab oma individuaalsele haridustasandile vastava hariduse, kuid selleks peaksid ilmselt olema ka vastavad ideaalsed tingimused, s. o. õige kodune suhtumine lapsesse juba sigitamisomendist alates (et laps oleks soovitud), eriline tähelepanu lapse arengule ja arendamisele varases eas — iseloomu, emotsioonide, töökuuse, iseseisvuse jt. omaduste kujundamine, kogu meie ühiskonna moraalsemaks ja humansemaks muutumine ning kahtlemata hallolluse hinna tunduv tõus meie tööjõuturul.

Eestimaa haridusprobleemide Achilleuse kannaks oli, on ja esialgu ka jääb paljudamisvõimaluste algelisus. Kui siin midagi kapitaalselt ei muutu, ei ole reaalne, et enne XXI sajandi II veerandit saaks iga kool normaalsed paljundusvahendid. Aga aeg ei oota, tuleb otsida väljapääs. Paljudes

hariduse omandamist koos keskkharidusega? Kas oleks arukas taastada Eesti Vabariigi haridussüsteem, laenata mõne teise maa (Soome, Kanada, Rootsi) süsteem või kujundada hoopis uus, mis sisaldaks Eesti arenguks vajaliku suuna ja arvestades kõiki häid külgi kogu pedagoogika ajaloost ning hetkeseisudest üle kogu maailma?

Arvestades eesrindlike maade kogemusi on kaasaja arengutaseme jaoks vaja keskkharidust, sest kaasajasse tehnika kasutamine kõikidel elualadel vähemaga ei lepi. «Üldhariduskooli põhimääruse» projektis on välja pakutud keskkhariduse omandamise võimalustega peale üldharidusliku päevase keskkooli veel öhtukoolid, eraja koostööd koolid, kutsekeskkoolid, keskeriõppeasutused ning eksternatuur. Suurtes linnades, kus kõik võimalused on õpilastele kättesaadavad, on valiku tegemine lihtsam.

Harjumaal ja ka mujal, kus võimaluste valik kasin, tuleks mõelda kõlbelise ning vaba isiku kujunemise tingimustele, mitte ainult vastavale haridusele ja ametioskusele. Normaalse oleks, kui keskkharidust taotlev õpilane saaks selle omandada kodunt lahkumata. Kõige raskemas kujunemises on vaja iga päev tunda kodusoost.

Tõenäoliselt kujuneks sellest eeldusest lähtudes tunduvalt tihedam koolide võrk ja igal vallal oleks oma keskkool, kus õpilaste arv oleks 220–400. Neis keskkoolides võiksid noored peale üldainete omandada kõik taluperemehele-perenaisele vajalikud oskused ja lisaks kalduvustele vastavate ainete kogumi.

Kui seni peeti endastmõistetavaks, et iga keskkoolilõpetaja peab omandama program-

üksed suleb.

Tulevikus oleks keskeriõppeasutustele mõistlik anda madalama astme ülikoolide staatust, s. t. pärast nende lõpetamist antakse õpilasele lõpetamata kõrgem haridus ja võimalus astuda kõrgkooli kolmandale kursusele või erirühmadesse lühendatud õppeajaga kõrghariduse omandamiseks.

Eestimaa vajab tarku, kultuurseid ja kõrge moraaliga tulevikuehitajaid. Lisaks koolitarkusele ja praktiliseks eluks vajalikele oskustele peaksid õpilaste erivõimete arendamiseks lisaks kooli kasinatele võimalustele võimalikuks saama ka huvikoolid, mis töötaksid kohalike kultuurimajade juures. Võimalik, et tulevikus hakatakse projekteerima kooli-, spordi- ja kultuurimajade asemel valla hariduse ja kultuuri keskusi, mis peale kõige muu taastaksid ka oma valla rahva ühtekuuluvuse tunde, sest on vaja üle saada karbistumisest.

Väga tähtis on majandusprobleemide lahendamine. Aastakümnete jooksul ei ole aru saadud, et majandusprobleeme on võimalik lahendada ainult hariduse, tervishoiu, kultuuri ja moraalses osas tõstmise kaudu. Moraalinormide aussetõstmisel kõiki võimalikke teid pidi — nii ilmalikke kui ka vaimulikke — peab esiplaanile tõstma vaimsed väärtused ja liitma üheks tervikuks mõtted, sõnad ja teod. Ainult nii on võimalik taastada meie sisemine iseseisvus. See ei ole kerge, sest aastakümnete jooksul on nad kõikidel taanditel täiesti lahus olnud. Pidevat täiendamist vajab selles suunas liikumiseks ka meie hariduse seadusandlus.

Harjumaal haridusprobleemid on suur osa Harjumaal tulevikust ja seepärast oleks väga vajalik «Harju Elu» veergudel alustada diskussiooni sellel teemal, et ühiselt leida optimaalsed variandid Harjumaal otsengu tagamiseks hariduse kõikide komponentide kompleksse arendamise kaudu.

HILLAR PÕLDOJA